

Antwoord van Gedeputeerde Staten op vragen van

A.H.K. van Viegen (PvdD), L. J.M.W. Neijenhuis (D66), F.J. Hoogendam (SP) en T.W.M. Beeloo (VOLT)
(d.d. 7 juni 2023)

Nummer
3967

Onderwerp
Intensieve landbouw grootste oorzaak teruggang biodiversiteit

Aan de leden van Provinciale Staten

1. *Kent u de berichten 'Intensieve landbouw onomstotelijk belangrijkste oorzaak achteruitgang Europese vogels'¹ en 'Biodiversiteit op landbouwgrond: met de bijdrage van het GLB is de achteruitgang niet tot staan gebracht'²*

We hebben kennisgenomen van deze berichten.

2. *Wat betekenen deze uitkomsten volgens u voor de biodiversiteitsdoelen/ instandhoudingsverplichtingen/ gunstige staat van instandhouding van soorten oid. van de provincie, bijvoorbeeld de afname van insecten, zoals vlinders, hommels en bijen³?*

Deze berichten laten zien dat inzet op de verdere verduurzaming van de landbouw noodzakelijk is om onze wettelijk vastgelegde doelen te halen.

3. *Wat betekent dit voor het Zuid-Hollandse landbouwbeleid?*

Het Zuid-Hollandse landbouwbeleid is volop in ontwikkeling. We verkennen momenteel hoe we de verduurzaming van de landbouw kunnen monitoren m.b.v. een KPI-systematiek, hierin wordt ook biodiversiteit meegenomen. Daarnaast verkennen we hoe we de transitie naar een natuur-inclusieve/biologische landbouw kunnen stimuleren en faciliteren en laten we onderzoeken hoe we het gebruik van chemische gewasbescherming terug kunnen brengen, zoals aangegeven in behandelvoorstel van motie 1146 met kenmerk PZH_2023_826608197.

Mede op basis van het nieuwe coalitieakkoord zal het Zuid-Hollandse landbouwbeleid de komende periode verder vormgegeven worden. We nemen dit ook mee in het tijdpad herziening omgevingsbeleid.

4. *Kunt u aangeven hoe de biodiversiteit in de afgelopen 15 jaar zich in Zuid-Holland heeft ontwikkeld in de agrarische gebieden?*

---

¹ <https://www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=30788>

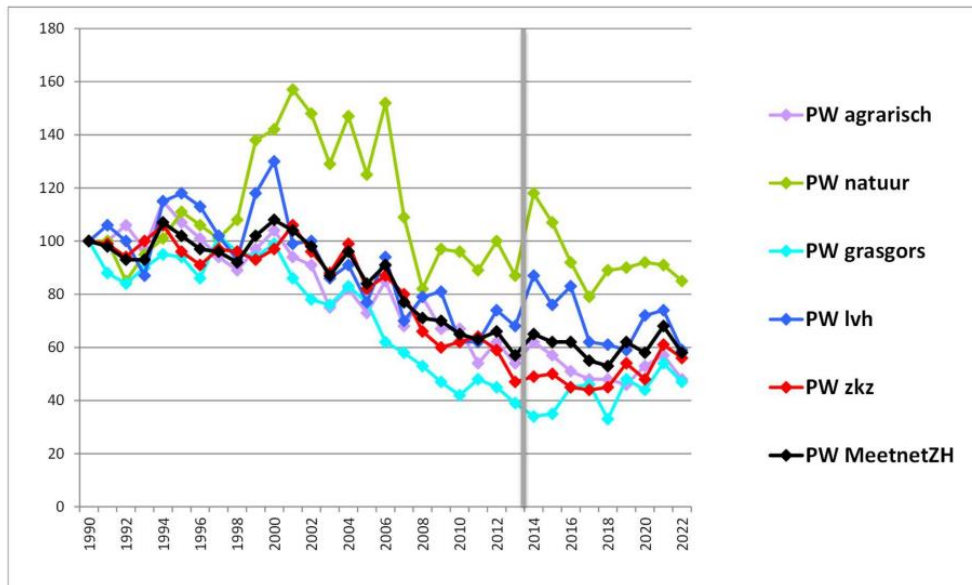
² <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/biodiversity-13-2020/nl/>

³ <https://www.nu.nl/klimaat/6266470/dramatisch-jaar-voor-vlinders-hommels-en-bijen-planten-woorden-niet-bestoven.html>

Er zijn gegevens over de ontwikkeling van drie soortgroepen. De ontwikkeling van deze soortgroepen geven een goede indicatie voor de algehele ontwikkeling van biodiversiteit van het agrarisch gebied.

Weidevogels

Voor wat betreft de trend van weidevogels geeft het weidevogelmeetnet een goede indicatie. Het Meetnet weidevogels Zuid-Holland omvat 111 proefvlakken (plots) die sinds 1990 geteld worden. De trends van aantallen territoria voor de verschillende strata (ingedeeld per grondsoort en functie van het gebied) zijn weergegeven in onderstaand figuur.

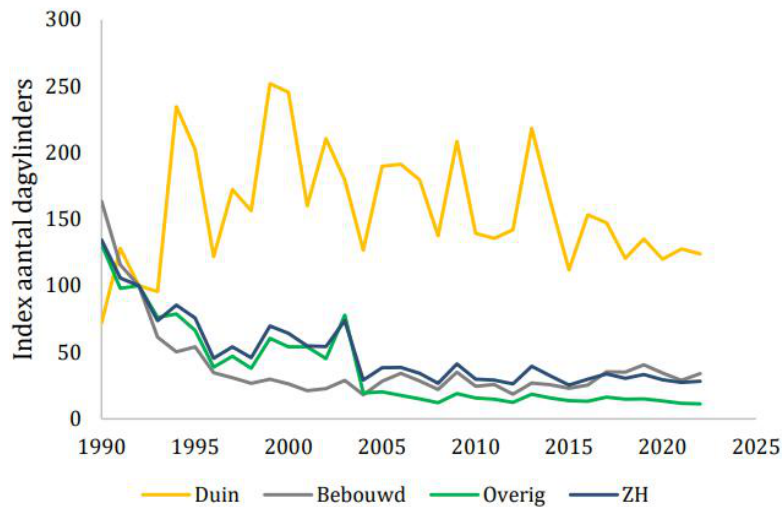
Indexcijfers van alle primaire weidevogels (PW) tezamen voor het meetnet totaal en per type plot (stratum). De grijze verticale balk geeft de ondergrens van de laatste 10 jaar weer. zkz = zeeklei zuid, lvh = laagveen holland

Over de hele periode 1990-2022 vertoont de weidevogelstand in Zuid-Holland een matige afname. De afname en trend verschilt per soort en per stratum. Slobeend, Kievit, Grutto, Tureluur en Gele kwikstaart laten in de agrarische gebieden allemaal een matige afname zien (dit houdt in dat de afname significant is, maar het is niet zeker of de mate van afname méér is dan 5% per jaar). Bij Veldleeuwerik en Graspieper is zelfs sprake van een sterke afname. De lange-termijntrend 'matige afname' is in de laatste 10 jaar omgeslagen naar 'stabiel' in de natuur-, agrarische – en lvh gebieden. Ook voor het totale meetnet is de korte-termijntrend 2012-2022 berekend als 'stabiel'. Maar zoals te zien is in de grafiek zijn de aantallen territoria van primaire weidevogels in het agrarisch gebied met de helft afgenomen ten opzichte van 1990. (bijlage 1: Meetnet weidevogels Zuid-Holland in 2022)

Vlinders

De Vlinderstichting heeft de trend van de aantallen dagvlinders in Zuid-Holland berekend vanaf 1990 - 2022. Deze is opgesplitst in drie deelgebieden, namelijk duingebied, stedelijk gebied en overig gebied (omdat binnen deze deelgebieden voldoende meetpunten zijn om betrouwbare uitspraken te kunnen doen). Het overige gebied bestaat voor het grootste deel uit agrarisch gebied.

In het duingebied is het aantal over deze periode stabiel gebleven, in de bebouwde kom is een achteruitgang geconstateerd van 59% en in het overige gebied een afname van maar liefst 90%. Aangezien het laatste gebied het grootste oppervlakte heeft in Zuid-Holland (overig 61%, bebouwde kom 34% en duin 5%) is er in Zuid-Holland een gemiddelde sprake van een afname van 73%. De sterkste achteruitgang heeft dus plaats gevonden in het overig gebied, dat voor het grootste deel uit agrarisch gebied bestaat. (bijlage 2: Ontwikkeling aantal dagvlinders in Zuid-Holland 1990-2022)

Figuur 3 Het aantal dagvlinders tussen 1990 en 2022 voor de verschillende deelgebieden en Zuid-Holland als geheel. Hierbij is 1992 op 100 gesteld.

Bijen

Over bijen is beperkt informatie beschikbaar. In 2017 is op basis van beschikbare gegevens gekeken naar de trends en ruimtelijke spreiding van bijen in Zuid-Holland. Volgens de trendanalyse is 44% van de uit Zuid-Holland bekende bijensoorten afgenomen, waarvan 9% (15 soorten) mogelijk is verdwenen uit de provincie. Daar staat tegenover dat 23% stabiel is en 33% is toegenomen. Het aantal afgenomen soorten is met 76 hoger dan het aantal van 57 toegenomen soorten. Deze balans valt dus negatief uit. Dit is ook het geval bij de soorten waarvoor Zuid-Holland in nationaal opzicht een belangrijke provincie is: acht van de 13 belangrijke soorten zijn afgenomen. Ook als men kijkt naar de veranderingen in de ruimtelijke spreiding van de prioritaire soorten en de soorten van de Rode Lijst dan was de situatie in Zuid-Holland vóór 2000 beter dan in de periode 2000-2016. Deze soorten kwamen vroeger meer voor in het landelijk gebied, maar zijn nu vrijwel geheel beperkt tot de grote natuurgebieden. (bijlage 3: De bijenfauna van Zuid-Holland: trends, prioritaire soorten en belangrijke gebieden)

5. *Kunt u aangeven hoeveel landbouwsubsidies voor agrarisch natuurbeheer (Europees en landelijk geld tesamen) in de afgelopen 15 jaar in Zuid-Holland in totaal zijn verstrekt?*

Voor de periode 2007-2013 was er €7.126.000 beschikbaar voor agrarisch natuurbeheer in veenweidegebied. Voor de periode 2014-2022 was dat € 39.921.000.

6. *Hoe zijn de effecten van Europese subsidies aan de agrarische sector bijgehouden?*

In 2021 is een tussenevaluatie van het stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) uitgevoerd. De evaluatie gaat in op de effectiviteit van het stelsel en niet op doelrealisatie. De ecologische evaluatie (doelrealisatie) van het agrarisch natuur en landschapsbeheer wordt op dit moment opgestart.

De provincie laat vanaf 2015 beleidsmonitoring uitvoeren.

Het LEADER programma voor brede plattelandsontwikkeling (onderdeel van het nationaal strategisch plan) is nog in uitvoering. In 2027 wordt hier door Nederland een Ex Post evaluatie voor uitgevoerd.

7. *Kunt u onderbouwd aangeven wat de effecten zijn tot nu toe van deze subsidie-investeringen van agrarisch natuurbeheer voor de Zuid-Hollandse biodiversiteit?*

Er wordt op dit moment een landelijke ecologische evaluatie van het ANLb opgestart om deze vraag te beantwoorden. De provincie heeft ook zicht op de trends van weidevogels via provinciale beleidsmonitoring. De lessen die we hieruit trekken zijn vermeld onder vraag 9.

8. *Hoe is dit gemeten?*

De methode voor de landelijke ecologische evaluatie wordt op dit moment uitgewerkt. Met de beleidsmonitoring zijn in drie representatieve gebieden Midden-Delfland, Haaglanden en de Krimpenerwaard vlakdekkende tellingen uitgevoerd van weidevogels.

9. *Welke lessen worden er getrokken uit de subsidieverlening in de afgelopen 15 jaar en de doelstellingen die daarmee getracht zijn te bereiken?*

In 2021 is een tussenevaluatie van het stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer 2016-2021 (ANLb) uitgevoerd. Uit de tussenevaluatie van het ANLb blijkt dat de uitvoerbaarheid en in mindere mate de doelgerichtheid zijn toegenomen ten opzichte van het vorige subsidiestelsel. Het huidige stelsel omvat een collectieve aanpak voor agrarisch natuur en landschapsbeheer waarin niet langer individuele deelnemers eindbegunstigde zijn maar veertig hiertoe opgerichte collectieven. Er was daarom tijd nodig voor een goede organisatie en uitvoering van het nieuwe stelsel. De nieuwe aanpak heeft zich vertaald in meer enthousiasme en draagvlak onder boeren, en een toename van zware beheerpakketten over de jaren. Belangrijke succesfactoren voor de uitvoerbaarheid zijn de doorgevoerde gebiedsgerichte aanpak en de grotere flexibiliteit van het stelsel waarmee beter dan voorheen kan worden ingespeeld op de situatie in de gebieden. De gerichtheid op de Vogel- en Habitat Richtlijn (VHR) doelsoorten van met name het leefgebied open grasland en open akker is toegenomen vergeleken met het vorige stelsel, doordat provincies doelsoorten hebben benoemd die doorwerken in de selectie en begrenzing van de leefgebieden, in de beoordeling van gebiedsaanvragen en in de beheerkeuzes van de agrarische collectieven. De evaluatie maakte ook duidelijk dat met alleen het ANLb de negatieve trend van veel doelsoorten niet doorbroken kan worden. Voor het vergroten van het doelbereik is meer nodig zoals bijvoorbeeld inrichtingsmaatregelen, waterbeheer, predatiebeheer en de inzet van grondinstrumentarium en gebiedsspecifieke kennis. Hieraan wordt gewerkt met het Actieplan Boerenlandvogels en binnen het ZH-PLG. Vanaf 2023 wordt er een evaluatie uitgevoerd met betrekking tot ecologische effectiviteit.

De provincie heeft zicht op aantallen weidevogels via de beleidsmonitoring. In 2015 (nulmeting), 2018 en 2020 zijn weidevogels geïnventariseerd in de drie deelgebieden Midden-Delfland, Haaglanden en de Krimpenerwaard. Er wordt hierin onderscheid gemaakt in ingericht weidevogelgebied, overig NNN, ANLb en overig boerenland. Op basis van deze monitoring is geconcludeerd dat het aantal territoria van steltlopers (zoals grutto en tureluur) tussen 2015 en 2020 over het algemeen met 7% is afgenomen. Wel zijn de dichtheden aan steltlopers binnen ingerichte weidevogelgebieden verreweg het grootst. Gebieden met ANLb bevatten gemiddeld net iets meer weidevogels dan overig NNN en veel meer weidevogels dan overig boerenland. De resultaten laten zien dat zowel in de natuurgebieden als in het agrarisch gebied inspanningen noodzakelijk blijven om de negatieve trend die landelijk te zien is in de aantallen weidevogels om te buigen. Maar de resultaten laten ook zien dat inspanningen op het gebied van ANLb vruchten af werpen en dat het essentieel is om te blijven zorgen dat de inrichting van weidevogelgebieden op orde is.

10. *Hoe gaat u deze lessen omzetten in concreet beleid?*

De lessen uit de tussenevaluatie van het ANLb zijn meegenomen in de herziening van het natuurbeheerplan 2023. Zo zijn er extra eisen opgenomen over het minimale percentage zwaar beheer,

